

V C 1864/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2021 roku

Sąd Rejonowy Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, Wydział V Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: asesor sądowy Anna Litowczenko-Mackiewicz

Protokolant: --

po rozpoznaniu w dniu 17 lutego 2021 roku w (...)

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa: **S. K. oraz D. A.**

przeciwko: **Z. (...) Oddział w P.**

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym

Oddała powództwo,

Zasądza od powodów na rzecz strony pozwanej kwotę 1800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Asesor sądowy Anna Litowczenko-Mackiewicz

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 5 listopada 2019 roku S. K. oraz D. A. wnieśli o wykreślenie hipoteki przymusowej zwykłej (nr hipoteki (...)) wpisanej na rzecz S. (...) w kwocie 42.822,12 zł celem zabezpieczenia wierzytelności z tytułu długu w opłaceniu składek na ubezpieczenie społeczne w dziale (...) księgi wieczystej KW nr (...) prowadzonej w Sądzie Rejonowym Poznań – Stare Miasto, (...) Wydział (...), dla nieruchomości położonej w P. przy ul. (...). Pozew został skierowany przeciwko (...).

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że wpis hipoteki, objętej żądaniem pozwu, zabezpieczał wierzytelności z tytułu długu poprzedniego (...) z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne. W ocenie powodów należności te są przedawnione, co otwiera drogę do wykreślenia hipoteki z księgi wieczystej.

W odpowiedzi na pozew (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu (k. 36). Pozwany argumentował, że żądanie zawarte przez powodów wykracza poza zakres roszczeń objętych art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Podniósł, że nie jest rzeczą tut. Sądu orzekanie w przedmiocie przedawnienia bądź wymagalności należności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne poprzedniego właściciela nieruchomości. Należności publicznoprawne podlegają szczególnemu reżimowi proceduralnemu. Zarzucił, że objęte wpisem hipoteki przymusowej należności nie uległy przedawnieniu. Argumentował, że art. 24 ust. 5 ustawy z dnia 13.10.1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych nie był przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego. Zakwestionował możliwość wywiedzenia niekonstytucyjności art. 24 ust. 5 z wyroków Trybunału Konstytucyjnego, które nie dotyczyły wprost powołanego przepisu.

W toku postępowania strony podtrzymały swoje stanowiska procesowe.

Żadna ze stron nie wniosła o przeprowadzenie rozprawy (vide k. 65). Podstawę dla procedowania na posiedzeniu niejawnym stanowił art. 148¹ § 1 i 3 kpc.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Aktualnymi właścicielami nieruchomości położonej w Poznaniu przy ulicy (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgę wieczystą KW (...) są S. K. (1/6) i D. A. (5/6)

Okoliczność bezsporna, a nadto odpis (...) dostępny w formie elektronicznej

H. A., poprzednia właścicielka nieruchomości zlokalizowanej przy ulicy (...), objętej księgą wieczystą KW (...), posiadała dług względem S. (...) z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne.

Okoliczność bezsporna

(...) dokonał zabezpieczenia nieopłaconych przez płatnika tj. H. A. składek na ubezpieczenie społeczne na nieruchomości poprzez ustanowienie hipoteki przymusowej zwykłej w kwocie 42822,12 zł na rzecz S. (...) (obecnie (...)). W dniu 17 lipca 2003 roku dokonano wpisu hipoteki do działu (...) księgi wieczystej KW (...). Wierzytelność zabezpieczona hipotecznie dotyczyła należności (...) z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne.

Okoliczność bezsporna, a nadto odpis (...) dostępny w formie elektronicznej

H. A. wezwała (...) do wyrażenia zgody na wykreślenie hipoteki przymusowej z księgi wieczystej o numerze (...). W odpowiedzi na wezwanie (...) wskazał, że warunkiem zwolnienia spod zabezpieczenia nieruchomości jest uregulowanie zabezpieczonych należności.

Okoliczność bezsporna, a nadto wezwanie k. 12, pismo (...) k. 14

Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Słupcy W. G. prowadzi egzekucję przeciwko H. A. z tytułu zaległych składek na rzecz (...) (za miesiące styczeń 1994 – grudzień 1998) w kwocie 42.822,12 zł.

Dowód: dokumenty zgromadzone w aktach komorniczych I Km 592/04

Przedstawiony stan faktyczny był niesporny pomiędzy stronami. Został ustalony na podstawie niekwestionowanych twierdzeń stron, przedłożonych przez strony dokumentów i ich kserokopii oraz na podstawie danych zawartych w publicznym rejestrze (powszechnie dostępnym) – tj. elektronicznej księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości będącej przedmiotem sporu, dostępnej na stronie www.ms.gov.pl.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. nr 19 poz. 147) w razie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym osoba, której prawo nie jest wpisane lub jest wpisane błędnie albo jest dotknięte wpisem nieistniejącego obciążenia lub ograniczenia, może żądać usunięcia niezgodności.

W realiach rozpoznawanej sprawy strona powodowa upatrywała niezgodności między stanem prawnym ujawnionym w księdze wieczystej a stanem rzeczywistym w tym, że należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, które zostały zabezpieczone hipoteką przymusową, uległy przedawnieniu. Bezsporne było to, że wierzytelność

zabezpieczona hipotecznie dotyczyła należności poprzedniej właścicielki nieruchomości H. A. względem (...) z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne.

Zgodnie z art. 24 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. (Dz.U. nr 137 poz. 887 ze zm.) o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako: *usus*) nie ulegają przedawnieniu należności z tytułu składek zabezpieczone hipoteką lub zastawem, jednakże po upływie terminu przedawnienia należności te mogą być egzekwowane tylko z przedmiotu hipoteki lub zastawu do wysokości zaległych składek i odsetek za zwłokę liczonych od dnia przedawnienia.

Powołana norma prawna została wprowadzona do systemu prawnego i obowiązuje od dnia 1 stycznia 2003 r. (vide: ustawa nowelizująca z dnia 18 grudnia 2002 r.; Dz.U. Nr 241, poz. 2074). Nowela nie zawierała żadnych przepisów intertemporalnych w tym zakresie, co oznacza, że jej przepisy mają zastosowanie od momentu wejścia w życie. Hipoteka będąca przedmiotem niniejszego procesu została ustanowiona już po wejściu w życie powołanego art. 24 ust. 5 *usus*. Dla porządku wskazać należy, że w orzecznictwie wyrażono stanowisko, że art. powołany 24 ust. 5 znajduje zastosowanie również do hipotek zabezpieczających wierzytelności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne ustanowionych przed dniem 1 stycznia 2003 r (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2019 roku, II CSK 25/19).

Argumentacja strony powodowej uzasadniająca zasadność roszczenia przedstawiała się następująco:

Wyrokiem z dnia 8 października 2013 roku Trybunał Konstytucyjny (SK 40/12) orzekł, że art. 70 § 6 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa – w zakresie w jakim zobowiązania podatkowe nie ulegają przedawnieniu, jeśli zostały zabezpieczone hipoteką, jest niezgodny z Konstytucją tj. art. 64 ust. 2 Konstytucji. W ocenie powodów, przesłanki na podstawie których Trybunał orzekł niezgodność art. 70 § 6 ustawy Ordynacja Podatkowa w pełni uzasadniają wniosek tożsamy względem art. 24 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Skoro w sprawie występuje oczywista niezgodność art. 24 ust 5 *usus* z Konstytucją, stanowi to wystarczające uzasadnienie do odmowy przez sąd (tj. sąd rozpoznający niniejszą sprawę) zastosowania powołanych przepisów ustawy. Zdaniem powodów - w tak oczywistych sytuacjach - nie ma potrzeby uruchamiania instytucji pytań prawnych. Strona powodowa powołała się na wyrok Sądu Najwyższego z 17 marca 2016 roku V CSK 377/15.

Sąd Rejonowy nie podzielił stanowiska powodów z następujących przyczyn.

Po pierwsze, kwestionowany przez powodów art. 24 ust. 5 *usus* był przedmiotem badania pod kątem niekonstytucyjności i rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny. I tak, wyrokiem z dnia 20 maja 2020 roku wydanym w sprawie P 2/18 Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 24 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie, w jakim wyłącza przedawnienie należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne zabezpieczonych hipoteką, jest zgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W żadnym innym postępowaniu przed Trybunałem nie zostało obalone domniemanie konstytucyjności kwestionowanej normy prawnej.

Tym samym całokształt argumentacji o niekonstytucyjności powołanego przepisu jawi się jako nieuzasadniony.

Po drugie, dopóki dany przepis nie został podważony przez Trybunał Konstytucyjny obowiązuje. Do orzekania o niekonstytucyjności ustaw i ich poszczególnych przepisów jest powołany wyłącznie Trybunał Konstytucyjny (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2016 roku V CSK 377/15 oraz powołane w uzasadnieniu powołanego judykatu orzecznictwo). Zgodnie z art. 188 pkt 3 Konstytucji RP wyłącznie Trybunał Konstytucyjny orzeka w sprawach zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją RP. Oznacza to, że każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z m.in. Konstytucją RP, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem (art. 193 Konstytucji RP).

Po trzecie, jak wskazał Sąd Najwyższy oczywista niezgodność przepisu z Konstytucją, wynikająca z uprzedniego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stanowi sobą wystarczające uzasadnienie do odmowy zastosowania

identycznie brzmiącego przepisu tej ustawy. Dokonana przez powodów interpretacja zapatrywania wyrażonego przez Sąd Najwyższy jest jednak nazbyt szeroka i - w ocenie Sądu - wypacza sens wyrażony w uzasadnieniu wyroku z dnia 17 marca 2016 roku (V CSK 377/15).

Wywody Sądu Najwyższego dotyczyły bowiem sytuacji, w której na skutek stwierdzonej niekonstytucyjności wyeliminowany z obrotu prawnego został art. 70 § 6 Ordynacji Podatkowej, natomiast nadal w ustawie tkwił jego kontynuator pod zmienionym numerem (art. 70 § 8 Ordynacji Podatkowej). Niezgodność z Konstytucją dotyczy określonej normy prawnej, a nie jednostek redakcyjnych, pełniących wyłącznie rolę porządkującą wewnątrz aktu prawnego, którym się znajduje. Sytuacja powoływania się niekonstytucyjność art. 24 ust. 5 usus w związku ze stwierdzoną niekonstytucyjnością art. 70 § 6 Ordynacji podatkowej jest jednak fundamentalnie odmienna od tej, na którą powoływał się Sąd Najwyższy w przywołanym powyżej orzeczeniu.

Wyrok TK o sygn. SK 40/12 dotyczy świadczeń o charakterze publicznoprawnym tj. podatków. Kwestionowana przez powodów regulacja art. 24 ust 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych odnosi się zaś składek na ubezpieczenie społeczne. Choć oba rodzaje świadczeń (podatki i składki na ubezpieczenie społeczne) mają charakter publicznoprawny, to jednak istnieją pomiędzy nimi zasadnicze i fundamentalne różnice konstrukcyjne. Podatki, choć stanowią dochody budżetowe (samorządowe) nie mają charakteru ekwiwalentnego. Podatnik, w zamian za podatek, nie uzyskuje bezpośrednio żadnego świadczenia wzajemnego, całość dochodów budżetowych przeznaczana jest na ogół wydatków planowanych w danym roku. Składki na ubezpieczenie społeczne nie zasilają budżetu, lecz wpływają na konto (...). Ekwiwalenty charakter składki przejawia się tym, że jest powiązana ze wzajemnym świadczeniem ze strony funduszu (choć nie jest to ekwiwalentność pełna). Poglębioną argumentację w tym zakresie przedstawił TK w uzasadnieniu wyroku wydanego w sprawie. P 2/18

Podatki i składki na ubezpieczenie społeczne uregulowane są w całkowicie różnych i systemowo odmiennych aktach prawnych. Tym samym twierdzenia powodów, że w sprawie występuje oczywista niezgodność art. 24 ust. 5 usus z Konstytucją, w związku z tym, że art. 70 § 6 Ordynacji podatkowej został wyeliminowany mocą wyroku Trybunału Konstytucyjnego, nie przekonują Sądu.

Po wtóre, nie sposób pominąć regulacji art. 77 ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Zgodnie z powołanym przepisem przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie narusza uprawnień wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokojenia z nieruchomości obciążonej. Przepisu tego nie stosuje się do roszczeń o świadczenia uboczne.

Powołany przepis (art. 77 ukwh) został uznany za zgodny z Konstytucją RP (vide: wyrok TK z dnia 15 maja 2019 r., SK 31/17) , Dz.U. z 2019 r. poz. 980).

Jak wskazuje się w literaturze przytoczona norma odnosi się zarówno do przedawnienia, które prowadzi do niezaskarżalności wierzytelności (tzw. przedawnienie hamujące – art. 117 § 2 kc) oraz przedawnienia, które prowadzi do wygaśnięcia wierzytelności (art. 24 ust. 5 usus).

Sens art. 77 ukhw przejawia się w tym, że przedawnienie wierzytelności hipotecznej wywołuje skutki tylko w sferze obligacyjnej. Oznacza to, że jeżeli dłużnik jest dłużnikiem rzeczowym i dojdzie do przedawnienia wierzytelności, to będzie odpowiadał tylko rzeczowo. Właściciel nieruchomości, który jest jednocześnie dłużnikiem osobistym, może bronić się przed żądaniem wierzyciela hipotecznego zarzutem przedawnienia wierzytelności głównej w zakresie zaspokojenia z innych składników majątkowych niż obciążona nieruchomość. Skutki przedawnienia wierzytelności hipotecznej polegają na tym, że właściciel przedmiotu hipoteki nie może skutecznie podnieść wobec wierzyciela hipotecznego zarzutu przedawnienia wierzytelności zabezpieczonej hipoteką. Wierzyciel hipoteczny może domagać się zapłaty tytułem zaspokojenia swej wierzytelności m.in. od właściciela przedmiotu obciążonego hipoteką, którego obowiązek, odpowiadający uprawnieniu wierzyciela do zaspokojenia się z przedmiotu hipoteki, polega na zapłacie, a nie na znoszeniu egzekucji kierowanej do tego podmiotu (vide: wyrok SN z dnia 20 lutego 2018 r., V CSK 212/17).

Relacja pomiędzy art. 24 ust. 5 usus a 77 ukwł to – w ocenie Sądu – relacja przepisu szczególnego do przepisu ogólnego. Tym samym, nawet gdyby uznać argumentację powodów za przekonującą (co jednak z przyczyn powołanych powyżej nie nastąpiło), to przepis ogólny art. 77 ukwł uniemożliwia uznanie roszczenia za zasadne.

Reasumując, całokształt powołanej powyżej argumentacji wskazuje, że w sprawie nie została wykazane przesłanki z art. 10 ukwł tj. nie zaistniała niezgodność pomiędzy stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej (tj. ustanowienie hipoteki przymusowej zwykłej), a rzeczywistym stanem prawnym. Pozwany, jako wierzyciel hipoteczny, nadal jest bowiem uprawniony – niezależnie od przedawnienia wierzytelności – zaspokajać się, ale po upływie terminu przedawnienia, wyłącznie z przedmiotu zabezpieczenia. Tym samym dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy nie było konieczne określenie, że zaległe składki w istocie podlegały przedawnieniu. Podstawę do wykreślenia hipotek stanowiłoby, co najwyżej, oświadczenie pozwanego o zrzeczeniu się przedmiotowych wierzytelności.

Oznacza to, że każdy, kto nabywa nieruchomość obciążoną hipoteką musi liczyć się z ryzykiem żądania zabezpieczenia tak zabezpieczonych wierzytelności przez wierzyciela tych wierzytelności. Nie może się skutecznie powoływać na przedawnienie tych wierzytelności względem wierzyciela w zakresie, w jakim wierzyciel posiada roszczenie do ich zaspokojenia w zakresie określonym w 24 ust. 5 usus i art. 77 ukwł.

W tym stanie rzeczy Sąd, mając na uwadze powyższe, Sąd orzekł jak w pkt 1 sentencji wyroku tj. oddalił powództwo.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc i art. 99 kpc zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Strona powodowa jako przegrywająca sprawę w całości winna zwrócić pozwanej koszty zastępstwa procesowego, których wysokość określono na podstawie § 2 pkt 5 w zw. z § 5pkt 8 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 roku, poz. 265 ze zm.)

Asesor sądowy Anna Litowczenko-Mackiewicz